

Ústavné modely vo VB a v USA

- angloamerický typ právnej kultúry
- využívajú sudcovskú tvorbu práva
- z hľadiska formy vlády sú založené na odlišnom fungovaní
- VB funguje na tzv. nepísanej ústave
- USA jediná písaná ústava zakladajúca prezidentskú vládnu formu

Ústavný model VB

základom nepísaná ústava

- čo neznamená, že nie je napísaná
- pozostáva z viacerých druhov prameňov, ktoré na seba ani časovo, ani obsahovo, ani logicky nenadväzujú
- je dopĺňaná judikatúrou súdov

Ústava VB pozostáva z:

1. ústavných dokumentov
2. prerogatív kráľovskej Koruny a parlamentu
3. ústavných zvyklostí
4. súdnych rozhodnutí

Základy teórie ústavy

1. ústavné dokumenty

- Magna charta libertatum 1215
 - Petition of Rights 1628
 - Habeas Corpus Act 1679
 - Listina práv (Bill of Rights) 1689
 - Zákon o nástupníctve trónu (Act of Settlement) 1701
 - Parliament Act z roku 1911
 - Peerage Act z roku 1963
 - Human Rights Act z roku 1998
- ide o akty štatutátneho práva, ktoré platia dodnes, upravujú čiastkovú problematiku - *pozri učebnicu*

Základy teórie ústavy

2. prerogatíva kráľovskej Koruny a parlamentu

na základe zákona o dedičnosti trónu a ústavných zvyklosti prislúchajú panovníkovi pomerne rozsiahle právomoci, má mimoriadne silné postavenie (absolútne veto, možnosť rozpustiť parlament..) sú však doplnené ústavnou zvyklosťou, že panovník tieto svoje právomoci nevyužíva (tzv. spiace prerogatíva).

3. ústavné zvyklosti - nie sú síce právne vynutiteľné, no majú silnú morálnu a politickú záväznosť, ktorá spôsobuje ich neporušiteľnosť, niektoré z nich majú pôvod v deklarovaní zrieknutia sa istých právomocí panovníkom.

4. súdne rozhodnutia - základom je záväznosť súdnych precedensov, ktoré dotvárajú všetky odvetvia práva.

Základy teórie ústavy

FORMA VLÁDY VO VB

parlamentná monarchia, štruktúra najvyšších orgánov:

1. Parlament - Horná snemovňa
- Dolná snemovňa

2. Vláda

3. Monarcha - kráľovná

- britská forma vlády položila základy parlamentarizmu
- vývojom dochádza k postupnej premene tohto ústavného modelu na model kabinetnej formy vlády

Základy teórie ústavy

Horná snemovňa parlamentu - House of Lords (Snemovňa lordov)

- ide o menovanú komoru parlamentu, nie je to volený orgán
- jej počet je kolísavý a predstavuje niečo viac ako 800 členov.
- pozostáva z nasledovných skupín -
 1. dediční lordi - počet je prechodný (asi 90 členov), členstvo sa dedí
 2. doživotní lordi menovaní monarchom za rôzne zásluhy pre štát (približne 700 osôb), členstvo smrťou zaniká
 3. najvyšší predstavitelia anglikánskej cirkvi (arcibiskupi a biskupi)
 4. doživotní lordi práva (Law Lords) - predstavitelia najvyšších súdnych orgánov

Dolná snemovňa - klasický volený orgán na 4 roky, pracovná komora parlamentu, na čele speaker, formalizovaný rokovací poriadok, tri čítania

Základy teórie ústavy

Vláda jej veličenstva-

- premiéra vymenúva panovník na základe väčšiny v poslaneckej snemovni parlamentu bez toho, aby sa vyžadoval následný formálny súhlas parlamentu, na jeho návrh vymenúva celú vládu
- rozlišujeme vládu v širšom a užšom slova zmysle
- v širšom zmysle slova premiér, ministri, štátni a parlamentní sekretári a podsekretári
- užšom zmysle ju chápeme ako tzv. kabinet, ktorý je zložený z premiéra, ministrov a niektorých ďalších členov vlády určených premiérom (15-22 osôb).
- ešte poznáme tzv. vnútorný kabinet, ktorý tvoria premiér a jemu politicky najbližší ministri
- vzhľadom k systému politických strán vo VB ide spravidla o jednofarebnú väčšinovú vládu, ktorá je zodpovedná parlamentu, parlament ju môže odvolať
- členstvo vo vláde je viazané na členstvo v parlamente
- vláda má silnú pozíciu, osobitne premiér
- inštitút kolektívnej zodpovednosti členov vlády

Základy teórie ústavy

Monarcha

- jeho moc sa neodvádza od žiadnej inej moci
- jeho moc je dedičná
- právne má silnú pozíciu , no fakticky svoje právomoci neuplatňuje (na základe ústavných zvyklostí)

Materiálna kontrola ústavnosti

- neexistuje písaná ústava, ani ústavné súdnictvo v inštitucionalizovanej podobe
- kontrolu ústavnosti vykonávajú súdy,
- skúmanie ústavnosti zákonov znamená v tejto tradícii len preskúmanie ústavnosti procesu vzniku zákona

Základy teórie ústavy

Ústavný systém USA

- Ústava z r. 1787 +27 dodatkov - platí dodnes
- prvých 10 dodatkov tvorí Listina práv
- ide o písanú ústavu
- je dopĺňaná judikatúrou Najvyššieho súdu USA, čo z nej robí faktickú ústavu
- ústava federatívneho štátu - decentralizovaná federácia
- zakotvuje prezidentskú vládnu formu
- je založená na princípe del'by moci a na konkurencii mocí výkonnej a zákonodarnej

- štruktúra najvyšších orgánov
 1. Prezident
 2. Kongres - Snemovňa reprezentantov a Senát
 3. Najvyšší súd

Základy teórie ústavy

Prezident USA

- je volený nezávisle od Kongresu a výsledkov volieb do Kongresu tzv. dualizmus legitimacy
- je volený občanmi USA v nepriamych dvojkolových voľbách - pozri spôsob voľby - učebnica str. 442
- má veľmi silnú pozíciu, je šéfom celej exekutívy v USA
- na základe vlastného rozhodnutia menuje a odvoláva členov svojho kabinetu (formálny súhlas Senátu)
- vytvára si zbor poradcov, ktorých si sám vyberá
- je hlavou USA a reprezentuje suverenitu USA navonok aj dovnútra federácie
- je vrchným veliteľom ozbrojených síl
- je výlučným nositeľom rozhodovacích právomocí o potenciále jadrových zbraní USA

Základy teórie ústavy

Prezident USA

- nie je za výkon svojej funkcie a ani za výkon funkcií ním riadenej exekutívy ústavne zodpovedný Kongresu
- Kongres mu nemôže vysloviť nedôveru (ani inému predstaviteľovi exekutívy)
- ani prezident nemá právo rozpustiť Kongres
- má voči Kongresu právo veta
- uplatňuje sa tzv. teória skrytých právomocí - čo znamená, že aj keď mu ústava isté právomoci nezveruje priamo, prezident si ich z nej aj pomocou judikatúry Najvyššieho súdu vyvodil (napr. právo zákonodarnej iniciatívy, uzatváranie medzinárodných zmlúv.. [pozri učebnicu s.444](#))
- zastupuje ho viceprezident, ktorý je zároveň predsedom Senátu
- vláda v našom ponímaní neexistuje

Základy teórie ústavy

IMPEACHMENT

- vo všeobecnosti znamená možnosť súdenia federálneho úradníka a vzťahuje sa aj na prezidenta (ako jediná možnosť pozbavenia výkonu funkcie)
- Prezidenta možno súdiť len za:
 - 1.vlastizradu
 - 2.porušenie ústavy
 - 3.za iný ťažký zločin
- ako žalobca vystupuje Snemovňa reprezentantov
- o žalobe rozhoduje Senát, ktorému v tomto prípade predsedá predseda Najvyššieho súdu

Základy teórie ústavy

Kongres USA

- dvojkomorový
- **Snemovňa reprezentantov** - 435 členov, volená na 2 roky, štáty tam majú svojich zástupcov proporcionálne podľa veľkosti štátov
- **Senát** - 100 členov, každý štát má 2 zástupcov, vznikol ako dôsledok sporov medzi štátmi na presadzovanie záujmov menších štátov, volený na 6 rokov, každé 2 roky sa obnovuje 1/3
- návrh zákona musí byť schválený v oboch komorách parlamentu a musí byť podpísaný prezidentom
- decentralizácia kongresu - postupom času sa rozhodujúca parlamentná práca presunula do výborov a najmä do podvýborov
- zasahuje do výkonu exekutívy kontrolným mechanizmom, ktorý sa nazýva „vypočutia“ (hearings)

Základy teórie ústavy

Kongres USA

- pôsobnosť Snemovne reprezentantov sa prejavuje najmä vo vnútornej politike,
- pôsobnosť Senátu sa prejavuje najmä v zahraničnej politike a v personálnej politike na federálnej úrovni
- Senát udeľuje súhlas s medzinárodnými zmluvami, ktoré uzatvára prezident
- Senát schvaľuje nominácie prezidenta na obsadenie federálnych úradov, sudcov Najvyššieho súdu, veľvyslancov
- v Senáte sa rozhoduje o obžalobe na federálneho úradníka, vrátane prezidenta USA, v procese impeachment-u.
- v Senáte procedúra tzv. filibusteringu - časovo a vecne neobmedzenej diskusie (rozpravy), kedy sa jednotliví senátori svojimi rozsiahlymi prejavmi, obsahovo spravidla od veci, naťahovanie času až sa stane schválenie zákona nemožné

Základy teórie ústavy

Najvyšší súd USA

- má 9 členov, menuje ich prezident so súhlasom Senátu bez časového obmedzenia
- vykonáva Kontrolu ústavnosti v USA , od rozhodnutia v r. 1803 Marbury v. Madison.
- kontrolu ústavnosti vykonávajú aj všetky ostatné federálne súdy - všeobecný model kontroly ústavnosti (vykonávaný sústavou všeobecného súdnictva - dekoncentrovaný, či difúzny)
- Najvyšší súd má pôvodnú jurisdikciu iba v dvoch prípadoch:
 1. v sporoch týkajúcich sa cudzích hodnostárov
 2. v sporoch, kde jednou stranou je štát
- vo všetkých ostatných prípadoch si môže vybrať, ktorou vecou sa bude zaoberať a vyberá si spravidla len také veci, kde môže vytvoriť precedens významný pre riešenie rovnakých vecí nižšími súdmi v budúcnosti